

Lunds universitet

Språk- och Litteraturcentrum

Litteraturvetenskap: Barnlitteratur - kandidatkurs

Handledare: Elisabeth Friis

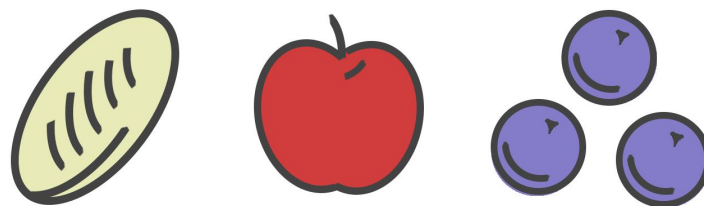
2019-05-29

Sissela Sjöberg

LIVK02

Hunger och mättnad - makt och relationer

En studie om mat som bärare för handling och berättande i den dystopiska ungdomsromanen "Hungerspelen"

Innehållsförteckning

Inledning	2
Syfte, frågeställning och metod	3
Syfte och frågeställning	3
Metod och material	3
Bakgrund	5
Tidigare forskning del 1 - Mat som identitet	5
Tidigare forskning del 2 - Ungdomsbok och dystopi	7
Analys och resultat	10
Panem vs Distrikt 12	10
Mat beskriver makt	11
Mat som ett sätt att beskriva Katniss karaktär	13
Frihet, kontroll och hopp	15
<i>Gale</i>	16
<i>Cinna</i>	16
<i>Peeta</i>	17
Kommunikation	19
Symbolik och koder i mat	20
<i>Brödet</i>	21
<i>Säd, olja och socker</i>	21
<i>Pilen i äpplet</i>	22
<i>Bären</i>	23
Sammanfattning och slutsats	24
Källor	26
Primär litteratur	26
Sekundär litteratur	26
Elektronisk resurs	27

Inledning

Mat är något som alla människor har gemensamt. Det spelar ingen roll om en ser på mat som ett sätt att ge kroppen mer energi eller som ett konstverk att uppleva; det är den del av alla människors liv. I min uppsats ämnar jag att utforska mat i dystopisk ungdomslitteratur med *Hungerspelen* (2008) av Suzanne Collins som exempel.¹ Mitt förhållningssätt till materialet kommer att vara en djupdykning i *Hungerspelen* (2008) med fokus på mat för att se hur mat hanteras och relaterar till den fiktiva världen och handlingen.

Jag har valt *Hungerspelen* (2008) som primärlitteratur på grund av det globala genomslaget som serien hade när den kom ut 2008. Denna roman var en av de första i en stor våg dystopiska ungdomsböcker som gjorde sitt avtryck i ungdomskulturen. Många unga läsare har komplexa förhållanden till mat, och intar i dagens samhälle en politisk ståndpunkt till vad de äter. Detta menar jag gör det intressant att analysera varför en dystopisk ungdomsbok, där mat verkar ha en central position, är fascinerande för den unga läsaren.

Hungerspelen (2008) handlar om Katniss Everdeen som växer upp i ett postapokalyptiskt Nordamerika. Efter flera naturkatastrofer som förstörde stora delar av världen skapades riket Panem där det finns 12 distrikt som bidrar med råvaror, material, teknik, kol och dylikt till huvudstaden. Distrikten får inte ha någon kommunikation med varandra och levnadsförhållandena är väldigt svåra. Varje år anordnar regimen i huvudstaden ett gladiatorspel där en pojke och flicka mellan 12 år och 18 år väljs ut från varje distrikt för att kämpa med livet som insats i en tv-serie som sänds ut till hela landet. Vår huvudkaraktär är Katniss, som är 16 år och tar sin systers plats i spelen, och läsaren följer hennes resa till huvudstaden och ut i arenan där hon måste kämpa för sitt liv.

¹ Collins, Suzanne. *Hungerspelen*. Översättning: Lena Jonsson. Falun, Bonnier Carlsen, 2008.

Syfte, frågeställning och metod

Syfte och frågeställning

Syftet med den här uppsatsen är att titta på hur mat används som ett berättargrepp i romanen *Hungerspelen* (2008).

I föreliggande uppsats kommer jag utgå från följande frågeställning: Hur används maten för att beskriva hur det fiktiva samhället, Panem, är uppbyggt? Hur används mat som ett berättargrepp och ett litterärt verktyg för att beskriva politiska strukturer, moral, makt, klass, ekonomi, relationer och kommunikation mellan individer och hur dessa förändras med tiden? Vilken mat används, hur beskrivs den och hur hanteras den av karaktärerna?

Metod och material

När jag har läst *Hungerspelen* (2008) har jag alltid känt att mat har en central roll i berättelsens fiktiva värld och för karaktärerna. Baserat på den inriktning som jag har valt, titta på hur mat används som ett berättargrepp i romanen, kommer jag titta på maten i *Hungerspelen* (2008) som symboler och tolkningar. Tolkning av tecken och symboler innefattas i forskningsdisciplinen semiotik.

Søren Kjørup beskriver i sin bok *Semiotik* (2004) att semiotik är läran om tecken. Kjørup skriver att det finns indexikala och kommunikativa teckenuppfattningar. Den indexikala är när ett tecken är ett tecken *på* något - enligt hans exempel, att febern indikerar att du har en infektion i din kropp eller att de stigande oljepriserna är ett tecken på en hotande depression.² Den kommunikativa är den teckenuppfattning där tecken framförallt *är* någonting - alltså bilder, kartor, gester m.m.³ Därmed är denna teckenuppfattning viktigt för litteratur. Eftersom litteratur är ett medium för en bred publik gäller det nomotetiska kunskapsintresset, vilket betyder att man använder sig av generella uppfattningar om vad tecken står för. Kjørup gör kopplingar mellan

² Kjørup, Søren. *Semiotik*. Lund, Studentlitteratur, 2004, s. 11

³ Ibid, s. 10

kommunikativ semiotik och hermeneutik, där exempelvis en dikt tolkas utifrån dess innebörd och relevans för dess publik.

Mitt val av material baseras på denna metod. Jag har valt att enbart titta på första romanen i *Hungerspelen*-serien och jag kommer att välja symboler ur texten som handlar om mat. Jag kommer inte göra en helt genomgående analys av romanen, utan jag har gjort ett urval av intressanta symboltolkningar som är direkt kopplade till mat. Dessa tolkningar kommer jag att beskriva utifrån flera nivåer (exempelvis relationer och beskrivningar av berättelsens samhälle) och hur i vissa fall dessa förändras genom romanen. Många av dessa symboltolkningar kommer jag placera i ett globalt perspektiv i förhållande till unga läsare av dystopisk ungdomslitteratur och se hur generella dessa symboltolkningar kan bli.

Bakgrund

Tidigare forskning del 1 - Mat som identitet

Matvetenskap, eller gastronomi, är läran om mat från ett socialt och kulturellt perspektiv och är enligt gourmanden Jean Anthelme Brillat-Savarin den enda vetenskapen som “behärskar livet från början till slut”.⁴ Året innan sin bortgång 1826 skrev Brillat-Savarin boken *Smakens fysiologi* (1825) som är den första vetenskapligt grundade boken inom matvetenskap och som introducerade frasen “Du är vad du äter” till allmänheten.⁵ Brillat-Savarin skriver att gastronomin inte bara är mat utan också naturlära, fysik, kemi, kök, handel och ekonomi.⁶

Smakens fysiologi (1825) skrevs för nästan 200 år sedan, men trots det implementeras Brillat-Savarins teorier om gastronomiens påverkan på samhället än idag. De sociala och kulturella aspekterna av mat påverkar hur vi äter och varför vi äter. Vad vi äter, eller mer specifikt vad vi inte äter, berättar för omgivningen vilken grupp man vill och aspirerar att tillhöra och visar därmed både på inkludering och exkludering.

Samtal om hur vi hanterar mat är också viktigare än någonsin gällande miljöpåverkan, matinnovation, överkonsumtion och matindustrins påverkan på samhället. Warren Belasco tar upp dessa delar i sin bok *Food: The Key Concepts* (2008) som är en introduktion till mat utifrån olika perspektiv, t ex sociologi, antropologi, kultur, politik, ekonomi. Han skriver:

It is an axiom of food studies that “dining” is much more than “feeding”. While all creatures “feed”, only humans “dine”. As the French cultural theorist Barthes suggests [...], what we consider “food” extends far beyond nutrients, calories, and minerals. A meal is much more than the sum of its parts, for it encompasses what Barthes calls “a system of communication, a body of images, a protocol of usages, situations, and behavior” [...] ⁷

⁴ Brillat-Savarin. *Smakens fysiologi*. Stockholm, Wahlström & Widstrand, 1958 (Första utgåvan 1825), s.15

⁵ Originalöversättning är “Säg med vad du äter, och jag skall säga dig vad du går för”.

⁶ Brillat-Savarin 1825, s. 15.

⁷ Belasco, Warren. *Food: The Key Concepts*. Oxford, New York, Berg, 2008, s. 15

Alla levande varelser äter, men det är kokkonsten som gör människor mänskliga. Vidare skriver Belasco att “each cuisine prioritizes a limited set of “basic foods””.⁸ Det han menar är att varje individ eller grupp av individer har en kokkonst som baseras i ett antal baslivsmedel som bestäms utifrån tre aspekter: tillgänglighet för individen, identiteten som är kopplad till maten och ansvaret hos individen.

Identiteten baseras på personliga preferenser som används för att visa vem du är genom mat. Matens innehåll kan vara kopplat till ens nationalitet, ursprung, släktband eller grupptillhörighet. Ett exempel som Belasco tar upp är hur många feminister blir vegetarianer för att representera en medveten konsumtion och som en reaktion på orättvisan i köttindustrin.⁹ Det vegetariska baslivsmedlet är valt utifrån identitet, vem man är, vad man står för och vilken grupp man vill associeras med. Som tidigare nämnt är mat som vi väljer att inte äta eller undviker att äta (i detta fall animaliska produkter) starkt kopplat till identitet.¹⁰

Tillgänglighet är kopplat till ekonomi, hur man kommer över maten och hur lång tid förberedelserna tar. Idag kan plastförpackningar med micromat vara exempel på tillgänglig mat i stora delar av Europa, Amerika och Australien, medan Belascos exempel på tillgänglig mat i stora delar av Mali, Ecuador och Indien kan vara frukt och säd.¹¹

När det kommer till den tredje aspekten, som är ansvar, handlar det om att individen känner ett ansvar att äta eller servera mat med omtanke. När man äter med ansvar är man medveten om sin plats i näringskedjan och agerar därefter. Det kan handla om till exempel välja närproducerad mat eftersom man vet att mat som kommer från andra länder bidrar till miljöförstöring. Ansvar för mat handlar också om att konsumenten väljer att äta hälsosam mat eller väljer mat som inte kommer göra en sjuk, varken kortsiktigt eller långsiktigt.¹² Detta val är också starkt kopplat till identitet: att vara den som väljer rätt mat.

Jenny Rendahl skriver i sin avhandling *Vem och vad kan man lita på? Ungdomars förhållningssätt till budskap om mat och ätande utifrån ett forskarinitierat rollspel* (2018) att i och med att informationssamhället växer blir unga exponerade för en mycket större mängd

⁸ Belasco 2008, s. 16

⁹ Ibid, s. 51

¹⁰ Ibid, s. 8

¹¹ Ibid, s. 9

¹² Ibid, s. 9

valmöjligheter än vuxna idag blev när de växte upp. Detta gäller också valmöjligheterna i mat. Rendahl skriver att "Förståelse för människors mat- och måltidsvanor i relation till samhällets utveckling samt utifrån individens perspektiv har fått en allt större betydelse. Mat och ätande har en viktig roll i att uttrycka identitet, kommunicera, skapa sociala interaktioner, såväl som att visa på social status och genus."¹³

I rollspelen gick ungdomarna in i olika roller och valde mat nästan uteslutande efter identitetsskapande. De valde också mat som de hade tillit till, mat som minskade kroppsliga risker och mat som uttrycker identitet.¹⁴ Detta menar på att dagens unga tar politiska ståndpunkter i mat. De letar efter markörer i samhället som berättar vilken mat som borde ätas och vilken som borde undvikas. Ungdomar är medvetna och när de har tillgång mat som är identitetsskapande kommer de att välja den maten.

Tidigare forskning del 2 - Ungdomsbok och dystopi

Hungerspelen (2008) är en amerikansk dystopisk ungdomsbok skriven för unga vuxna (YA=young adult), vilket i regel är riktat till äldre ungdomar och i vissa fall vuxna. Istvan Puztai skriver i sin ordlista *Berättarteknik. Dramaturgiska begrepp från A till Ö* (2013) att dystopi är en "typ av berättelse som ger en dyster framtidsbild; en skeptisk, negativ eller pessimistisk framställning av framtidens förhållanden i samhället".¹⁵ Dystopisk ungdomslitteratur utspelar sig i en framtid som är väldigt lik vår nutid, men det är en samhällskritisk berättelse som reflekterar problem och visar ett förvrängt samhällssystem. Segregering och diskriminering visas i tydliga klasskillnader, distansering från naturen visas i högteknologiska genomslag (tankekontroll, mirakelmedicin m.m) samt miljöförstöring och krig visas i det sargade skick den dystopiska världen är i.

De senaste 10 åren har dystopi varit ett högaktuellt ämne inom ungdomslitteraturen. Bland de stora titlarna kan man hitta *Hungerspelen* (2008), *Divergent* (2014), *Ceremonin* (2017), *Legend* (2018), *Matchad* (2013) och *Maze Runner* (2014). I dessa ovan nämnda romaner utspelar

¹³ Rehndal, Jenny. *Vem och vad kan man lita på? Ungdomars förhållningssätt till budskap om mat och ätande utifrån ett forskarinitierat rollspel*. Göteborgs universitet. Kållerød, Brand Factory AB, 2018, s. 24.

¹⁴ Ibid, s. 80

¹⁵ Puztai, Istvan. *Berättarteknik. Dramaturgiska begrepp från A till Ö*. Norsborg, Recitio, 2013, s. 61

sig handlingarna i en framtid med ett samhällssystem som är snarlikt dagens, men fyllt av omoraliska missförhållanden. I *Hungerspelen* (2008) direktsänds ett program där barn väljs ut till en dödskamp. I *Divergent* (2014) utgår samhällssystemet från ett klassystem baserat på vilka personlighetsdrag individerna besitter.¹⁶ *Ceremonin* (2017) och *Matchad* (2013) handlar om att ungdomar blir ihopparade med sina framtida partners utefter ett datoriserat system.¹⁷¹⁸ I *Maze Runner* (2014) måste ungdomarna genomgå ett experiment för att rädda världen från undergång.¹⁹ Alla dessa böcker har ett gemensamt tema; huvudkaraktären (som oftast är mellan 14 år och 17 år) möter stora problem, eftersom de inte kan anpassa sig till det gällande systemet.

Vivi Edström skriver i *Ungdomsboken - Värderingar och mönster* (1984) om hur ungdomslitteraturens värderingar har förändrats genom tiderna - både i vilka böcker som ges ut och hur dessa är skrivna. Edström menar att precis som vuxenlitteratur är ungdomslitteratur “styrd av allmänna föreställningar om livet och världen”.²⁰ Böckerna präglas av idéer om pedagogik, lärande och psykologin från sin egen tid och många författare tar dessa idéer och presenterar dem i böckerna som vedertagen kunskap. Det har funnits en rad tabubelagda samtalsämnen genom ungdomslitteraturen som inte nämnts i ungdomslitteratur förrän under 1970-talet: till exempel döden, sex, skilsmässor, alkohol och “andra vuxenbekymmer” som Edström kallar det.²¹ Dystopisk ungdomslitteratur är bra på att ta upp teman som inte alltid känns passande för barn och ungdomar. Huvudkaraktärerna är tvungna att till exempel genomgå omoraliska provningar, ljuga för auktoriteter eller se familjemedlemmar bli torterade eller dö.

Åsa Nilsson Skåve skriver i sin artikel *Dystopiska och utopiska drag i svenska ungdomsromaner* (2017):

Dystopin tar ofta avstamp i någon form av samhällskritik och har genom tiderna handlat exempelvis om vad som kan bli följden av ohörsamhet mot Gud, skenande industrialisering, diktatoriska system och kärnvapenkrig. Sedan ett antal decennier tillbaka är det ofta miljö- och klimatkatastrofer

¹⁶ Roth, Veronica. *Divergent*. Översättning: Katarina Falk. Stockholm : Modernista, 2014.

¹⁷ Cass, Kiera. *Ceremonin*. Översättning: Carina Jansson. Stockholm : B Wahlström, 2017.

¹⁸ Condie, Kelly. *Matchad*. Översättning: Katarina Falk. Stockholm : Rabén & Sjögren, 2013

¹⁹ Dashner, James. *Maze Runner - I dödens labyrint*. Översättning: Ylva Sprängberg. Stockholm Bonnierförlagens Press, 2014.

²⁰ Edström, Vivi & Hallberg, Kristin. *Ungdomsboken. Värderingar och mönster*. Stockholm, Liber Förlag Stockholm, 1984, s. 11

²¹ Edström 1984, s. 20

orsakade av människan, alternativt stora sjukdomsutbrott, som utgör fundamentet i dystopin - hot som vi påminns om dagligen via medierna och som också kan kräva sin bearbetning i fiktionens form.²²

Dystopigenren fungerar som en kritisk spegel mot en eller flera funktioner i samhället och ber läsaren fundera över sin egen roll i systemet. Ungdomsdystopin berättar om en framtid där, som Nilsson Skåve säger det, “den yngre generationen ställs mot den äldre”.²³ De vuxna är de som bär ansvar för att världen ser ut som den gör, men de är de unga som lider mest av förändringarna. Det kan också vara så att den yngre huvudpersonen måste ta på sig ansvaret att vara hjälte i den världen som de vuxna skapat åt denne.

²² Nilsson Skåve, Åsa. *Dystopiska och utopiska drag i svenska ungdomsromaner ur Samtida svensk ungdomslitteratur : Analyser*. Lund, Studentlitteratur AB, 2017, s.96

²³ Ibid, s. 96

Analys och resultat

Panem vs Distrikt 12

Fisken och växterna kokar redan i en gryta, men den är avsedd för kvällsvarden. Vi bestämmer oss för att spara jordgubbarna och bageribrödet till kvällen, och säger till varandra att vi vill ha något extra gott då. I stället dricker vi mjölk från Prims get Lady och äter det grova bröd som är gjort av tesseractmjöl, trots att ingen har någon vidare aptit.²⁴

Denna beskrivning sammanfattar vad Katniss och hennes familj äter till lunch och middag under en dag i Distrikt 12, och det är en väldigt sparsam meny. Vid andra tillfällen nämner Katniss en ”festmåltid bestående av fisk och katnissrötter”, ”gryta på kaninkött och växter” eller Flottiga Saes vinterspecialitet ”ett hopkok av muskött, grisinälvor och bark”.²⁵²⁶²⁷ Utifrån maten kan läsaren förstå att Katniss familj är fattiga. De svälter inte när man introduceras till Katniss, men det är väldigt lite mat i jämförelse med vad hon äter när hon kommer till huvudstaden:

Redd morotssoppa, grönsallad, lammkotletter och potatissallad, ost och frukt, chokladkaka. Genom hela måltiden påminner Effie Trinket oss om att spara lite plats eftersom det kommer mera mat. Men jag äter mig proppmätt för jag har aldrig ätit sådan här mat, så gott och så mycket. Dessutom behöver jag lägga på mig några kilo före Hungerspelen.²⁸

Genom Katniss beskrivningar av maten förstår läsaren att hon är hänförd av det hon äter. Genom att beskriva varje ny maträtt och gå in i detalj på exakt vad som står på bordet får läsaren förstå att detta är mat som hon sällan ser eller aldrig någonsin ätit innan. ”Svampsoppa, en besk sallad med tomater små som ärtor, rosastekt rostbiff i lövtunna skivor, nudlar i en grön sås, ost som smälter på tungan och serveras med söta blå druvor”, “[...] en tallrik full med ägg, korv, ugnspannkaka med ett tjockt lager apelsinmarmelad och ljusst purpurroda melonskivor.” eller

²⁴ Collins 2008, s. 14

²⁵ Ibid, s. 43

²⁶ Ibid, s.42

²⁷ Ibid, s. 37

²⁸ Ibid, s. 37

“[...] gryta [...] gjord av möra bitar lammkött och torkade plommon. Det passar perfekt ihop med vildriset.”²⁹³⁰³¹

Varför beskrivs huvudstadens mat i detalj och inte maten från Distrikt 12? Anledningen är att läsaren måste förstå vilken förändring Katniss går igenom, och maten är en av de största faktorerna som man ser förändringen i. Maten i huvudstaden beskrivs inte bara i färg och form, utan också genom hur maten upplevs i munnen. Här anses maten vara konst till skillnad från i Katniss hemdistrikt. För att skapa ett tydlig skillnad avbryts narrativet med den fantastiska maten från huvudstaden kontinuerligt av tillbakablickar i Katniss liv från när hon nästan svält till döds, när hennes vän Gale lärde henne att jaga eller när hon nästan slogs mot en björn om en bikupa. Katniss beskrivningar av huvudstadens mat står i direkt kontrast till hennes vanliga liv.

Mat beskriver makt

Svält är inte särskilt ovanligt i Distrikt 12. Vem har inte sett svältens offer? Gamla människor som inte kan arbeta. Barn från familjer med för många munnar att mätta. Arbetare som skadats i gruvorna. De stackars satarna stapplar omkring på gatorna tills någon en vacker dag hittar dem sittande orörliga mot en vägg eller liggande på Ängen. Därefter hörs klagorop från ett hem och fredsväktarna blir inkallade för att ta hand om kroppen. Svält är aldrig den officiella dödsorsaken, det sägs vara influensa eller lunginflammation eller umbäranden. Men ingen låter sig luras av det.³²

Katniss relation till mat är mycket djup och formar hela hennes karaktär. Katniss har växt upp i fattigdom och hon har svultit nästan hela sitt liv. Hon beskriver att tiden efter faderns död tog hon på sig rollen som familjeförsörjare eftersom hennes mor sörjde så intensivt att hon inte kunde fungera normalt.³³ När läsaren träffar Katniss är hon tjuvjägare och bistår sin familj med mat, och hon visar på en utpräglad galghumor när det gäller överlevnad. Hon och Gale är överens om att om de fick välja att bli skjutna för att de är tjuvjägare eller måste svälta ihjäl,

²⁹ Collins 2008, s. 63

³⁰ Ibid, s. 72

³¹ Ibid, s. 92

³² Ibid, s. 24

³³ Ibid, s. 24

“skulle kulan vara mycket snabbare”.³⁴ När Katniss berättar om startkammaren som spelarna står i innan de blir uppskickade i arenan kallar hon den “kreaturshägnen - Det är dit boskap förs inför slakt” och hon beskriver de tidigare arenorna bistert:

Alla arenor är minnesmärken som bevaras när spelen är slutförda. De är populära semesterresmål för huvudstadens invånare. Man åker dit en månad, ser spelen på film, går guideade turer i katakomberna och besöker de platser där deltagarna dog. Man kan till och med vara med och spela upp delar av händelseförloppen.

Det sägs att maten är utsökt.³⁵

Detta citat sammanfattar inte bara regimens kontroll över distrikten utan också den groteska makten. Ju längre ifrån man kommer från huvudstaden desto värre levnadsförhållanden har folket. Detta visas i hur huvudstadens konstanta ätande: när de besöker gamla arenor eller i en berömd scen när spelarna under Katniss träning ska bevittna en uppvisning av hennes förmågor, men bryr sig mer om den “helstekta gris som just dykt upp på deras buffébord” än att titta på henne, och som slutar med att Katniss skjuter en pil genom äpplet som satt i grisens mun för att fånga spelarnas uppmärksamhet.³⁶

En annan intressant aspekt av huvudstadens sätt att hantera mat och Hungerspelen är Katniss relation till Effie Trinket. Effie är eskort från huvudstaden för spelarna från Distrikt 12 och handledare till Katniss och Peeta. Effie ser på Hungerspelen som att det är en ära för Katniss och Peeta att få vara med i tävlingen. Hon påpekar att distriktets spelare från förra året åt all mat “med händerna som ett par vildar”.³⁷ Katniss blir arg av kommentaren och äter resten av måltiden med händerna, något som Effie inte uppskattar. Katniss är förbluffad av Effies sätt att tänka: “För ett ögonblick försöker jag föreställa mig hur det ser ut inne i den kvinnans huvud. Vad tänker hon på när hon är vaken? Vad drömmer hon om på nätterna? Jag har ingen aning.”³⁸ Katniss förstår sig inte på Effies sätt att leva eftersom Effie representerar de privilegierade invånarna i huvudstaden. Hon aldrig behövt vara med i Hungerspelen och aldrig fått känna rädslan av regimens makt; den har faktiskt alltid jobbat till hennes fördel.

³⁴ Collins 2008, s. 15

³⁵ Ibid, s. 118

³⁶ Ibid, s. 83

³⁷ Ibid, s. 37

³⁸ Ibid, s. 45

Maten beskriver hela riket. De som bor längre från huvudstaden har färre rättigheter, hårdare straff och mindre mat. Katniss relation till huvudstaden reflekteras i hennes relation till avsaknaden av mat. Maten som presenteras i huvudstaden är fantastisk och beskrivs med många detaljer, men den är också grotesk i hur man konstant äter. Katniss och Peeta blir genom att vara utvalda till spelen utvalda att få åka till huvudstaden och prova på detta överflödiga liv. Det finns en underton av exklusivitet och att känna sig inkluderad, samtidigt som exkludering framstår som ännu tydligare.

Mat som ett sätt att beskriva Katniss karaktär

Katniss ser mat i allt. Eftersom författaren utgår från Katniss perspektiv kommer läsaren att se mat i allt, för att Katniss är besatt av mat och hennes tankar går alltid tillbaka till överlevnad. Katniss är en outsider, både i social klass och med sin tvetydiga etniska bakgrund, och systemet har alltid arbetat mot henne. Hon sitter i sin levnadssituation på grund av regimens styre och hon är redan från början en rebell i detta dystopiska samhälle. Det är sällan hon uttrycker sina åsikter i ord, men hon gör det i sina handlingar, speciellt genom maten som man kan se i till exempel när hon skjuter en pil genom äpplet. Eller när hon äter lunch med Cinna:

Cinna bjuder mig att sitta ner i en av sofforna och slår sig själv ner mitt emot. Han trycker på en knapp på sidan av bordet. Bordsskivan delar på sig och en andra skiva hissas upp underifrån. På den står vår lunch. Kyckling och apelsinbitar i krämig vit sås på en bädd av pärlvita gryn, små örter och lök, bröd formade som blommor och till efterrätt en honungsfärgad pudding. Jag försöker föreställa mig hur jag skulle kunna åstadkomma en sådan måltid därhemma. Kyckling är för dyrt, men en vildkalkon skulle fungera. Jag skulle behöva skjuta ännu en kalkon för att byta till mig en apelsin. Grädden kunde ersättas med getmjölk. Örter kan vi odla i trädgården och jag skulle behöva skaffa vildlök från skogen. Jag känner inte igen de här grynen, vår tesseraranson blir en oaptitlig brun sörja när man kokar dem. Fint bröd kräver byteshandel med bagaren, kanske två eller tre ekorrar. Puddingen kan jag inte

ens gissa mig till vad den innehåller. Denna måltid skulle kräva flera dagars jakt och samlande och det skulle ändå bara bli en blek kopia av originalet.³⁹

Ur detta citat kan man sammanfatta Katniss karaktär. Katniss är ännu en gång hänförd av maten från huvudstaden och använder ord såsom “pärlvita gryn” och “honungsfärgad pudding”, men eftersom hon ser på mat som något man måste lokalisera på egen hand är hennes syn på mat logiskt grundad. Hon kan överlägga hur mat kan bli valuta genom byteshandel, därför det är så mat fungerar och används i hennes fattiga hemdistrikt. Katniss vet också att en tallrik mat oftast är mer än bara föda. Genom att ställa huvudstadens maträtt mot hennes distrikts torftiga meny förmedlas bokens budskap till läsaren: huvudstaden kan trycka på en knapp för att få fram en fantastisk maträtt på tre sekunder, medan Katniss måste spendera flera dagar med att jaga och samla in mat och kan ändå inte nå upp till samma nivå. Detta är en orättvisa som syns tydligt i maten.

I samma stycke tänker Katniss följande: “Om maten var så lättillgänglig, vad skulle jag göra istället för att finkamma skogen efter något att äta? Vad pysslar folk i huvudstaden med när de inte smyckar sina kroppar och väntar på att en ny skara spelungdomar ska komma hit och dö för deras höga nöjes skull?”.⁴⁰ Katniss ifrågasätter sin egen identitet och funderar över vem hon skulle vara om hon hade samma privilegier som invånarna i huvudstaden. Detta påminner om Belascos teori om att mat är identitetsskapande. Det här visar faktiskt att hennes liv, beteende och aktiviteter troligtvis hade varit helt annorlunda om hon haft ett annat förhållande till mat.

När Katniss är ute på arenan äter hon den mat som som hon kommer över. Hon jagar på samma sätt i arenan som hemma och använder sig av den kunskap som år av tjuvjakt har gett henne. Den första riktiga maten hon får äta i arenan är en kanin: “På nolltid har jag flått och tagit ur djuret och lämnat huvud, tassar, svans, päls och inälvor under en lövhög. Jag önskar att jag hade en eld - man kan få kaninfeber av att äta rå kanin, något jag lärt mig i livets hårda skola.”.⁴¹ Katniss har inte mer tid att jaga förrän hon träffar sin bundsförvant Rue. När de är i lag äter de allt från en havsfågels ägg, ekorre och kanin till bär och växter som Rue hittar.⁴² Det är mycket

³⁹ Collins 2008, s. 53

⁴⁰ Ibid, s. 53

⁴¹ Ibid, s. 134

⁴² Ibid, s. 171

mindre mat än vad hon beskrivit från Distrikt 12, men Katniss lyckas jaga och förse sig med tillräckligt mycket mat på egen hand - till och med för två personer.

Detta visar att i arenan är det Katniss som har övertaget. I arenan gör hon vad hon alltid har gjort - hon jagar och skaffar mat på egen hand. Hennes enorma tillgång till mat är vad som gör att hon blir jämställd med de rika deltagarna från Distrikt 1 och Distrikt 2. Medan de andra spelarna slåss om resurserna vid Ymnighetshornet, en samling mat och resurser från huvudstaden som finns placerad i arenan, spränger Katniss maten för att göra livet svårare för sina motspelare. Med den handlingen visar hon på att hon inte behöver något från huvudstaden. Spelledarna måste hela tiden utsätta henne för hinder (eldklot, muterade hundar m.m) för efter att hon har hittat vatten och fått tag i en pilbåge har hon det ganska enkelt. I arenan är Katniss överklassen och hon är den enda deltagaren i Hungerspelen som inte går hungrig.

I spelens början när Katniss har kommit ut i arenan är hennes mål att hitta en pilbåge, som är det vapen hon använder när hon jagar. Precis när spelet startar funderar hon över om hon ska springa till Ymningshornet och plocka på sig saker eller inte, och när hon ser en pilbåge i högen med material gör hon sig redo att ignorera vad hennes mentor Haymitch har sagt till henne om att lämna platsen på en gång. För Katniss är pilbågen en motivation och symbol för kontroll. Katniss nämner att enda gången hon är lycklig på riktigt är när hon är i skogen med Gale.⁴³ Det är pilbågen och tjuvjakten som inte bara gav henne ett sätt att överleva, utan också gav hennes kontroll över livet efter att fadern dött.

Frihet, kontroll och hopp

Eftersom hela världen i *Hungerspelen* (2008) är baserad på mat, är också Katniss relationer också baserade på mat. Man kan dock skönja en obalans i alla relationer som Katniss skapar, vilket också beskrivs genom mat och aktiviteter kring mat en obalans i alla relationer som Katniss skapar.

⁴³ Collins 2008, s. 91

Gale

När hon träffar Gale för första gången lovar hon honom en jaktbåge i utbyte mot att han lär henne gillra fällor.⁴⁴ Detta visar att Katniss inte bara vill ha mat i stunden utan hon vill ha kunskap för att kunna skaffa mat långsiktigt. Som jag nämnde i förra kapitlet handlar det om att Katniss vill ha kontroll. Hon vill inte känna att hon står i skuld till Gale om han jagar och hon samlar växter. Det handlar om att hon vill ha friheten att kunna göra det hon vill i skogen eftersom hon inte har någon frihet någon annanstans.

Cinna

Jag undrar hur det är att leva i en värld där maten dyker upp när man trycker på en knapp. Om maten var så lättillgänglig, vad skulle jag göra istället för att finkamma skogen efter något att äta? Vad pysslar folk i huvudstaden med när de inte smyckar sina kroppar och väntar på att en ny skara spelungdomar ska komma hit och dö för deras höga nöjes skull?

Jag ser upp och möter Cinnas blick. "Vad du måste förakta oss", säger han.

Har han sett det på mig eller kan han läsa mina tankar? Han har ju rätt. Jag föraktar dem, varenda en av de genomruttna huvudstadsborna.⁴⁵

Cinna är den första huvudstadsinnevånaren som visar en förståelse för Katniss som gör att de blir vänner. Hittills har hon bara blivit bemött av gratulationer från Effie eller dystra konversationer med Haymitch om att hon kommer dö i arenan, men Cinna är den första som visa empati för hennes situation och ger henne hopp om att hon kommer vinna Hungerspelen. I de båda relationerna med Gale och Cinna utgår Katniss från att de visade en förståelse för hennes situation och en förståelse för hennes syn på mat. Dock finns samma obalans här som finns mellan Katniss och Effie: Cinna och Katniss tillhör helt olika samhällsklasser. Cinna har också en privilegierad bakgrund och ser på Hungerspelen som en chans att göra ett intryck genom den utstyrsel han designar åt Katniss och på så vis visa publiken att även de fattigaste distrikten har

⁴⁴ Collins 2008, s. 90

⁴⁵ Ibid, s. 53

“kämparglöd”, som han kallar det. Precis som Effie tar han aldrig upp Katniss situation eller orättvisan i hur hon behandlas, eftersom han troligtvis inte kan se den.

Peeta

Den viktigaste, men kanske mest komplicerade, relationen som Katniss skapar genom mat är den med Peeta. Katniss träffar Peeta för första gången efter det att hennes far har dött när hon är tolv år och hon håller på att svälta ihjäl. Katniss är på gränsen att svimma av utmattning och hunger en kväll när hon är utanför bageriet som ägs av Peetas familj. Peeta ser henne, bränner två limpor bröd i ugnen med flit och efter det han blivit slagen av sin mor låtsas han kasta brödet till grisarna men kastar det istället till Katniss. Katniss går hem med bröden till sin svältande syster och sörjande mor. På kvällen äter de brödet med varmt te och det är den måltiden som ger Katniss styrka att plocka maskrosor på ängen bakom deras hus och senare ge sig ut i skogen för första gången.

För mig är Peeta Mellark och brödet som gav mig hopp fortfarande starkt förknippade med maskrosen och insikten att det inte var ute med mig. Och det har hänt flera gånger att jag vänt mig om i skolan och mött hans blick som alltid lika hastigt glider undan. Det känns som om jag är skyldig honom något, och jag hatar att stå i skuld till folk.⁴⁶

Katniss har ett känslomässigt band till Peeta på grund av detta, och det gör det ännu svårare när de båda blir valda att vara med i Hungerspelen. Medan de är i huvudstaden genomgår Katniss en inre strid med sig själv om att hon fortfarande känner att hon står i skuld till Peeta, men att hon kanske är tvungen att döda honom i arenan. När Peeta avslöjar för publiken att han är kär i Katniss ser hon det som att han på eget bevåg knyter sig till henne i spelen och hon börjar bli orolig om det är en del av hans strategi. Hon vet inte ifall hon är i fara och om han kommer att försöka döda henne: “Vi är spelare. Men pojken som riskerade stryk när han gav mig bröd, stödde mig i triumfvagnen, hjälpte mig ur knipan med den rödhåriga stumma flickan och insisterade på att Haymitch borde känna till att jag är en skicklig jägare... hur skulle jag kunna

⁴⁶ Collins 2008, s. 28

låta bli att lita på honom?”⁴⁷ Katniss pekar själv ut att det inte finns något förtroende mellan dem, men hon baserar ändå hela deras relation på att han gav henne brödet.

Deras relation är ganska komplicerad redan från början. Obalansen här är att även om de båda kommer från samma distrikt finns det stora skillnader mellan Katniss och Peeta. Peeta är en bagarson och även om han också gått hungrig i stora delar av sitt liv, ser inte han på mat på samma vis som Katniss. I arenan tänker hon: [Haymitch] har egentligen inte ansträngt sig särskilt mycket för att få kontakt med Peeta. Kanske beror det på att han vet att för Peeta är en skål buljong bara en skål buljong, medan jag förstår att buljongen kräver motprestation.”⁴⁸ När Peeta gav Katniss brödet var det egentligen bröd som grisen skulle ha. Katniss fick den mat som en gris skulle ha fått och egentligen gav aldrig Peeta henne brödet, utan kastade det bara till henne utan att säga något. Eftersom Katniss baserar hela deras relation på historien med brödet ser hon inte varför Peeta skulle bry sig om henne. Detta är två personer som är på botten i klassamhället, men på grund av Peetas handlingar finns det fortfarande ett glapp mellan dem.

Denna märkliga förälskelse består av att Peeta är feg när det gäller att visa hur han känner för Katniss, medan Katniss förknippar honom så starkt med andra känslor (hopp och överlevnad) beskrivs och uppfattas deras förhållande som ojämnt av läsaren. Eftersom Katniss är livrädd för att förlora känslan av hopp att överleva är hon också rädd att förlora honom:

Jag trevar efter orden, jag är inte lika skicklig med dem som Peeta. Och medan jag pratade kom jag att tänka på hur det skulle vara att förlora Peeta och då insåg jag hur innerligt jag önskar att han inte ska dö. Och det handlar inte om sponsorerna, inte om hur det blir om jag kommer hem och det är inte bara för att jag inte vill vara ensam. Det är han. Jag vill inte förlora pojken med brödet.”⁴⁹

Pojken med brödet symboliserar det som gjorde att hon fick tillbaka sin kontroll i livet och kunde börja jaga. Författaren har gjort ett val att låta Katniss kalla Peeta “pojken med brödet” sammanlagt nio gånger i boken och genom att använda denna term istället för hans namn har han blivit en symbol, mer än en person. Katniss bryr sig mer om det Peeta symboliserar än vem han är.

⁴⁷ Collins 2008, s. 93

⁴⁸ Ibid, s. 250

⁴⁹ Ibid, s. 243

Kommunikation

Inne på arenan får Katniss flera sponsorgåvor av publiken. Tre av fem gåvor är mat, men gåvorna handlade väldigt sällan om att överleva. Den första gåvan som hon får är ett brödlev från Distrikt 11. Katniss gissar på att det var menat till hennes bundsförvant Rue, men att hon fick det istället i och med att Katniss höll en begravning för Rue efter att hon har dödats. Brödet är “bakat av mörkt rasoneringsmjöl, format som en halvmåne och prickigt av frön” och Katniss föreställer sig att det var väldigt dyrt för folket i Distrikt 11 att skicka det.⁵⁰ Hon tänker att hon “vill att de ska veta att jag vet var gåvan kom från, att jag har insett gåvans fulla värde” och trots att det är emot reglerna vänder hon sig mot kamerorna och tackar Distrikt 11 för brödet.⁵¹ Detta är en av flera revolterande kommunikationshandlingar Katniss kommer göra genom mat.

Två av de andra sponsorerna som innehåller mat kommer från Haymitch och de är inte heller menat som enbart mat för Katniss utan ett sätt för Haymitch att kommunicera med Katniss och berätta för henne hur hon ska bete sig. Det börjar när Katniss frågar efter vatten, men eftersom hon inte får något misstänker hon att Haymitch vet att det finns vatten nära och väljer att inte skicka något. När detta bekräftas börjar Katniss läsa in fler meddelanden i kommunikationen hon har med Haymitch.

Jag stiger ut i den svala kvällsluften i samma ögonblick som fallskärmen kommer svävande från himlen. Jag knyter snabbt upp knuten och hoppas på någon riktig medicin till Peetas ben. I stället hittar jag en gryta med het buljong.

Tydligare än så kan inte Haymitch uttrycka sig. En kyss är värd en gryta het buljong. Jag kan nästan höra honom morra. “Du ska föreställa vara kär, sötnos. Pojken är döende. Ge mig något att jobba med!”⁵²

Katniss behöver inte mat i sina sponsorgåvor, Haymitch vet om det och utnyttjar det genom att kommunicera med Katniss *genom* maten. Katniss förhållande till mat gör att hon förstår att en måltid inte alltid bara är ett sätt att fylla på energi.

⁵⁰ Collins 2008, s. 193

⁵¹ Ibid, s.194

⁵² Ibid, s. 212

En annan mat som förmedlar kommunikation, som kan ses som spektakulärt, är bären som Katniss använder för att överleva i arenan. Efter att deltagaren Cato har dött är det bara Katniss och Peeta kvar i arenan och spelledarna, som tidigare har meddelat att en delad seger mellan två deltagare från samma distrikt är möjligt, ändrar reglerna igen så att bara en person får vinna Hungerspelen. När Peeta argumenterar att Katniss måste låta honom dö därför att “de måste få en segrare” får Katniss en idé:

Ja, de måste få en segrare. Utan segrare skulle allting slå tillbaka mot spelledarna. Det skulle vara de som hade misslyckats. Kanske skulle de till och med bli avrättade, långsamt och smärtfyllt torterade medan kamerorna direktsänder avrättningen över hela landet.

Om både Peeta och jag dör eller om de trodde att vi skulle dö...⁵³

Katniss menar att om både hon och Peeta dör i arenan har regimen misslyckats hålla i Hungerspelen och det är regimen fel att de dödat det första kärleksparet i Hungerspelen. Detta skulle sätta hela systemet i ett tillstånd av kaos och spelen skulle troligtvis läggas ner. Katniss andra tanke är att om spelledarna vet om detta och förstår vad hon är påväg att göra, vilket hon är säker på, kommer spelledarna stoppa dem från att begå självmord; både Katniss och Peeta kommer då att överleva, och Hungerspelen att fortsätta. Katniss delar upp de giftiga bären mellan sig och Peeta, och precis som hon förväntar sig blir de stoppade och båda koras till vinnare. Bären är en medveten revolterande handling från Katniss sida och hon lyckades spela ut spelledarna att låta dem båda få leva.

Symbolik och koder i mat

Som jag nämnde i början av uppsatsen och har argumenterat för i de urval av mat jag gjort, betyder mat mycket för bokens handling. Semiotiken och den kommunikativa teckenuppfattning som läsaren är utrustad med gör det möjligt att tolka maten som något mer. Mat handlar om de sociala koderna som skickas ut och i detta fall beskrivs kontrasterna till och med genom mat som är kopplat till obehag. Katniss beskriver flera matrelaterade händelser med tabubelagd mat som skapar obehag: en gryta på muskött, grisinälvor och bark i Distrikt 12, att hon en gång åt rått

⁵³ Collins 2008, s. 280

kaninkött och i ett tidigare Hungerspel blev en pojke förvildad under spelet och åt upp hjärtat på de andra spelarna han dödat.⁵⁴ Det finns också ett obehag som kommer fram i huvudstadens överflöd av mat och att de äter konstant medan andra invånare svälter ihjäl. De generella koder som finns gör att det glupska beteende skapar ett obehag i läsaren.

Läsarens förmåga att tolka specifik mat öppnar också upp för intertextuella tolkningar. Gällande alla matsymboler som jag kommer nämna nedan, vet läsaren inte om valen från Collins att använda dessa kommunikativa symboler var medvetna eller ej. Dock är det svårt att undvika att se dessa kopplingar eftersom det är så symboler fungerar i den unga läsarens liv.

Brödet

Bröd dyker upp flera gånger i boken. Bland annat i begreppet “pojken med brödet” som nämns nio gånger i boken, brödlevet som Katniss fick från Distrikt 11 och namnet på landet, Panem. Panem kommer från det latinska uttrycket “*panem et circenses*” som översätts till “*bröd och skådespel*”. Uttrycket kommer från romarriket där imperiet höll i gladiatorspel och gav mat till romarna så befolkningen inte skulle göra uppror mot makten.⁵⁵

Säd, olja och socker

Kopplat till bröd och underhållning berättar Katniss om vinsten man får som vinnare av Hungerspelen: “Den sista överlevande får ett bekvämt liv hemmavid och distriktet blir överöst med priser som mestadels består av mat. Hela året visar huvudstaden hur det vinnande distriktet är gåvor i form av säd och olja och till och med delikatesser som socker, medan resten av oss för en ständig kamp mot svälten.”⁵⁶ I femte Moseboken står det att om man följer Guds ord kommer man att bli välsignad med (bland annat) säd, vin och olja. Var tionde av varje sak ska man lägga undan till Gud och var första av allt ska man ge till prästen. Om man inte följer Guds ord kommer allt tas från en.⁵⁷

⁵⁴ Collins 2008, s. 117

⁵⁵ “Bröd och Skådespel.” Wikipedia (2019). Tillgänglig & hämtad https://sv.wikipedia.org/wiki/Br%C3%B6d_och_sk%C3%A5despel (2019-05-29)

⁵⁶ Collins 2008, s. 16

⁵⁷ Bibeln.se. Svenska Bibelsällskapet. (2019). Femte Moseboken. Tillgänglig & hämtad: https://www.bibeln.se/las/2k/5_mos (2019-05-29)

Collins gör en tydlig koppling mellan *Hungerspelen* (2008) och Moseboken. Huvudstaden symboliserar den gudomliga makten som ger säd, olja och socker till folket om de är lydiga och följer deras lagar. Säd och olja är också en viktig faktor i uttagningen till Hungerspelen. Alla barn är med i det lotteri som utgör uttagningen till Hungerspelen. Det första året man är med, vid 11 års ålder, ligger en lott med ens namn i potten, och därefter tillkommer det en lapp med ens namn varje år tills man fyller 18 år och inte längre kan uttas. Barn från svältande familjer är dock överrepresenterade i lottningen, eftersom man kan välja att lägga ner fler lotter med sitt namn på i utbyte mot extra ransoner säd och olja.

Pilen i äpplet

Den intertextuella kopplingen läsaren gör med att Katniss skjuter en pil genom ett äpple är sägngen om Wilhelm Tell. Wilhelm vägrade att buga sig för en hatt som tillhörde fogden från Habsburg och som straff var Wilhelm tvungen att bevisa sin skicklighet med armborst. Fogden placerade ett äpple på Wilhelms sons huvud som Wilhelm skulle skjuta ner. Wilhelm lyckades med bedriften, men hamnade i fängelse.⁵⁸ Detta är en stark intertextuell koppling till Katniss upplevelse i träningscentret:

[Skyttet] är skickligt gjort. Jag vänder mig mot spelledarna. Några av dem nickar gillande, men de flesta av dem är helt inriktade på den helstekta gris som just har dykt upp på deras buffébord.

Plötsligt blir jag rosenrasande över att de inte ens har hyfs nog att visa mig något intresse, [...] Pilen genomborrar äpplet i grisens mun och fäster i väggen bakom. Alla stirrar misstroget på mig.

“Tack för visad hänsyn”, säger jag. Sedan bugar jag lätt och går rakt mot utgången utan att ha fått tillåtelse att gå.⁵⁹

Efteråt ångrar Katniss sig och oroar sig för att regimen ska fängsla henne eller hennes familj, men detta händer inte. Det är intressant att författaren har valt att följa sägngen om Wilhelm Tell ner till detaljen om att Katniss bugar sig, vilket var det som Wilhelm vägrade att göra.

⁵⁸ “Wilhelm Tell.” Wikipedia (2019). Tillgänglig & hämtad https://sv.wikipedia.org/wiki/Wilhelm_Tell (2019-05-29)

⁵⁹ Collins 2008, s. 83

Bären

Bär har en tung intertextuell symbolik. Giftig frukt förekommer i till exempel sagan om Snövit med det förgiftade äpplet och den förbjudna frukten i Bibelns paradiset som Eva äter. Som jag förklarade i förra kapitlet *Kommunikation* är bären en revolterande handling. På samma sätt som buljongen så fungerar bären som en kommunikationskanal, men den här gången mellan Katniss och spelledarna. Även om detta inte är en måltid, utan har starkare symbolik, så skulle man kunna hänföra det till Belascos teori om ansvar. Katniss väljer att ta ett symboliskt ansvar för att straffa regimen. Att äta bären blir ett strategiskt slut med två olika utgångar.

Sammanfattning och slutsats

Genom att använda sig av mat, ett kodspråk som alla människor förstår, har Collins hittat ett berättargrepp som relaterar till den unga läsaren. Ungdomar letar efter markörer i samhället som berättar om vilken mat nedvärderas och vilken mat som höjs upp i sociala nätverk. Deras sätt att tolka matens symboliska mening i identitetsskapande gör att värderingar läggs på maten och på den som äter maten. I vår nutid växer ungdomar upp i en digital värld. I en uppsjö av information använder dem sig av symboler och bilder för att sortera det som är bra och det som är sämre. Maten undgår inte denna sortering.

Maten bygger upp *Hungerspelen* (2008) på alla sätt. Genom maten beskrivs hierarkier mellan huvudstaden och Panem baserat på vem som har mat och vem som saknar mat. Svält och hunger beskriver hur samhället i Distrikt 12 fungerar och markerar instabilitet inom det egna hemdistriktet. Katniss är underklass, och det enda sättet hon kan skaffa sig pengar är genom att använda jaktbyte som valuta. Hon tillhör underklassen blir förkastligt behandlad av alla hon stöter på. Till och med Peeta som är kär i henne, ger henne bröd som boskapsdjuren egentligen skulle ha.

Kärnan i Collins berättargrepp är att använda sig av en karaktärs förhållande till mat för att beskriva en hel berättarvärld samt dess utvecklingen av relationer, karaktärer och intriger. Katniss förhållande till maten formar hennes karaktär och hennes primära karaktärsdrag är hennes besatthet av att mat. Hon relaterar alla sina relationer till överlevnad och detta gör att individer i hennes liv blir symboler för olika saker som hon längtar efter. Gale symboliserar frihet att kunna livnära sig själv genom jakt. Peeta symboliserar hopp om att överleva därför han erbjöd henne mat när ingen annan gjorde det. Haymitch är den enda karaktären som förstår Katniss besatthet till mat och utnyttjar den för att kommunicera med henne. Paradoxalt nog så är det när hon är i dödsspelen som hon vänder på näringskedjan. Här är det hon som har tillgång till mat och därmed kontroll över sin överlevnad.

Mat är ett effektivt berättargrepp i romanen. Ungdomars val av mat är idag starkt sammankopplat till politik och därmed starka åsikter och känslor. De väljer mat utifrån politiska ställningstagande och baserar sig i ett identitetsskapande. Detta gör att ungdomar har ett starkt

emotionellt förhållande till mat och eftersom ungdomar idag är vana med att tolka mat i symboler och representationer har *Hungerspelen* (2008) en starkt genomslagskraft globalt. Eftersom mat är så grundläggande kan den unga läsaren se sig själv och sin roll i den dystopiska världen samt reflektera över den roll man har i sin samtid. Att utnyttja maten som ett symbolvärde och tillskriva maten som den viktigaste komponenten för sin huvudkaraktär har Collins skapat en dystopisk ungdomsbok som innehåller allt.

Källor

Primär litteratur

Collins, Suzanne. *Hungerspelen*. Översättning: Lena Jonsson. Falun, Bonnier Carlsen, 2008.

Sekundär litteratur

Belasco, Warren. *Food: The Key Concepts*. Oxford, New York, Berg, 2008.

Brillat-Savarin. *Smakens fysiologi*. Första utgåvan 1825. Stockholm, Wahlström & Widstrand, 1958.

Cass, Kiera. *Ceremonin*. Översättning: Carina Jansson. Stockholm : B Wahlström, 2017.

Condie, Kelly. *Matchad*. Översättning: Katarina Falk. Stockholm : Rabén & Sjögren, 2013

Dashner, James. *Maze Runner - I dödens labyrint*. Översättning: Ylva Sprängberg. Stockholm Bonnierförlagens Press, 2014.

Edström, Vivi & Hallberg, Kristin. *Ungdomsboken. Värderingar och mönster*. Stockholm, Liber Förlag Stockholm, 1984.

Garber, Stephanie. *Legend*. Översättning: Carina Jansson. Stockholm : B. Wahlströms, 2018.

Kjørup, Søren. *Semiotik*. Lund, Studentlitteratur, 2004.

Nilsson Skåve, Åsa. *Dystopiska och utopiska drag i svenska ungdomsromaner ur Samtida svensk ungdomslitteratur : Analyser*. Lund, Studentlitteratur AB, 2017.

Pusztai, Istvan. *Berättarteknik. Dramaturgiska begrepp från A till Ö*. Norsborg, Recitio, 2013.

Rehndal, Jenny. *Vem och vad kan man lita på? Ungdomars förhållningssätt till budskap om mat och ätande utifrån ett forskarinitierat rollspel*. Göteborgs universitet. Kållerød, BrandFactory AB, 2018

Roth, Veronica. *Divergent*. Översättning: Katarina Falk. Stockholm : Modernista, 2014.

Elektronisk resurs

Bibeln.se. Svenska Bibelsällskapet. (2019). Femte Moseboken. Tillgänglig & hämtad: https://www.bibeln.se/las/2k/5_mos (2019-05-29)

“Bröd och Skådespel.” Wikipedia (2019). Tillgänglig & hämtad https://sv.wikipedia.org/wiki/Br%C3%B6d_och_sk%C3%A5despel (2019-05-29)

“Wilhelm Tell.” Wikipedia (2019). Tillgänglig & hämtad https://sv.wikipedia.org/wiki/Wilhelm_Tell (2019-05-29)